28/04/2023

Κυριακή των Μυροφόρων: Ταφικά έθιμα, γεγονότα και το μέγα προνόμιο της Θεομήτορος

/ Πνευματικά Αποσπάσματα

Η προσέλευση των Μυροφόρων στον τάφο του Χριστού γίνεται αφορμή για συσχέτιση τού γεγονότος τής ταφής του Χριστού με τα κυριότερα Εβραϊκά ταφικά έθιμα:

Καταρχάς πρέπει να γνωρίζουμε πώς η κάθε Εβραϊκή κοινότητα περιελάμβανε και μία ομάδα υπεύθυνη για την περιποίηση φύλαξη και ταφή του νεκρού. Πρόκειται για την Hevra Kadisha, κατά κυριολεξία, **«Αγία Κοινότητα»**, αλλά, κατά έννοιαν, **«Κοινότητα Ενταφιασμού».** Τα συνηθέστερα έθιμα περιελάμβαναν τον καθαρισμό του νεκρού σώματος, την φύλαξή του, την επάλειψή του με μύρα, το ντύσιμό του, την διατήρηση της τάξεως κατά την παραμονή του μέσα στο σπίτι, την τήρηση του τυπικού, ως προς τις προσευχές, τους ύμνους και τους επικήδειους ψαλμούς, την διατήρηση της τάξεως κατά την προσέλευση φίλων και συγγενών, την ηθική στήριξη της οικογένειας. Ακολουθούσε η οργανωμένη πομπή προς τον τάφο μέ ψαλμούς και ύμνους και, τέλος, η ταφή, η οποία διέφερε, αναλόγως και τής κοινωνικής η οικονομικής τάξεως τής οικογένειας.

Η «Αγία Κοινότητα» ήταν κάτι πολύ περισσότερο από ένα σημερινό γραφείο τελετών. Έργο της δεν ήταν μόνο μια διεκπεραίωση, αλλά μια βαθύτερη κοινωνική και ψυχολογική λειτουργία –κυριολεκτικά «έργο λαού»-, η οποία συνδύαζε το τραγικό γεγονός με την επιβεβαίωση των κοινωνικών θεσμών και την ένταξή του στο ευρύτερο θρησκευτικό και πνευματικό πλαίσιο του Νόμου. Σημειωτέον πως το έργο αυτό γινόταν σε εθελοντική βάση από ανθρώπους αναγνωρισμένης καλοσύνης, πνευματικής συγκρότησης και διάθεσης προσφοράς, που έχαιραν μεγάλης εκτιμήσεως από όλη την κοινότητα

Στην περίπτωση του Ιησού, όλα μοιάζουν να γίνονται βιαστικά και να καταβάλλεται προσπάθεια να τηρηθούν τα στοιχειώδη. Επίσης, δεν φαίνεται ανάμιξη ξένων προσώπων στην διαδικασία από την Αποκαθήλωση μέχρι την Ταφή, παρά μόνον εκείνων που άνηκαν στο στενό συγγενικό κύκλο του Ιησού ή κάποιων Μαθητών του, καθώς και στον κύκλο όσων τον ακολουθούσαν.

Ο Ιησούς κατέρχεται από τον Σταύρο μόνον από άνδρες και τυλίγεται με ένα πεντακάθαρο λευκό σεντόνι. Αν και ο καθαρισμός και το μύρωμα του σώματος ανήκει κατά παράδοσιν σε γυναίκες, το **κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο** είναι το μόνο που αναφέρει πως, εκείνος που φέρνει μείγμα από σμύρνα και αλόη, και μάλιστα σε ποσότητα που μάλλον είναι υπερβολική-«ως λύτρας εκατόν»- είναι ο Νικόδημος(19, 39), ο οποίος, μαζί με τον Ιωσήφ από την Αριμαθαία αναλαμβάνουν να τυλίξουν με πάνινες λωρίδες το, κατά πάσα πιθανότητα, πλυμένο σώμα του Χριστού, αφού πρώτα το έχουν μυρώσει. Είναι φανερό πως τα πάντα πρέπει να γίνουν γρήγορα, χωρίς τις αναπόφευκτες καθυστερήσεις που θα επέφερε το μοιρολόι των γυναικών και οι θρηνητικές τους εκδηλώσεις. Πλησιάζει άλλωστε η αργία του Σαββάτου, αν και στους λόγους τής βιασύνης πρέπει να προστεθεί ο κίνδυνος επεμβάσεως φανατικών Εβραίων, με υποδείξεις ή όχι των Φαρισαίων.

Βεβαίως, ούτε λόγος να γίνεται για παραμονή του νεκρού σε κάποιο σπίτι ή σε κάποιο ανοιχτό μέρος για τον τελευταίο αποχαιρετισμό.

Πιθανόν η πομπή θα πραγματοποιήθηκε, έστω και βιαστικά, με τον καθιερωμένο τρόπο, δηλαδή τους άντρες να μεταφέρουν τον νεκρό, προφανώς σε μία πρόχειρη κλίνη, ενώ προηγούνταν οι γυναίκες κλαίγοντας, οπωσδήποτε όμως σιωπηλά και φοβισμένα, διχασμένες ανάμεσα στον αβάσταχτο πόνο και τον φόβο.

Ο τάφος, στον οποίον φτάνουν μετά από σύντομη διαδρομή, έχει όλα τα χαρακτηριστικά τον τάφων των επιφανών και πλουσίων ανθρώπων: Ένα τετράγωνο δωμάτιο με εσοχές ή με ερμάρια σκαλισμένα στο βράχο. Οι διηγήσεις των **Ευαγγελίω**ν δεν κάνουν λόγο για φέρετρο. Το πιθανότερο είναι να εναπόθεσαν το σώμα καταγής ή σε σημείο κάπως υπερυψωμένο. Ο κυλιόμενος βράχος θα εκινείτο οπωσδήποτε σε σκαλισμένο «δρόμο», είναι όμως βέβαιον πως, ακόμη και έτσι, η μετακίνηση του θα αποτελούσε έργο όχι ενός, αλλά περισσότερων ανδρών. Κατά την παράδοση, ο τάφος θα σφραγίστηκε και πιθανόν θα άσπρισαν, έστω και βιαστικά τον βράχο με ασβέστη, για να γνωρίζει ο κόσμος πως, πρόσφατα, είχε τοποθετηθεί μέσα νεκρός.

Αν δεν είχαν επακολουθήσει τα γεγονότα που περιγράφουν τα **Ευαγγέλια**, σχετικά με την **Ανάσταση**, αμέσως μετά την ταφή, θα ακολουθούσε γεύμα. Τα οικεία πρόσωπα του Ιησού θα Τον θρηνούσαν για τρεις ημέρες, χωρίς να απασχολούνται με τίποτε άλλο, ενώ το πένθος θα κρατούσε 30 ημέρες. Χαρακτηριστικό των ημερών αυτών θα ήταν η πλήρης αδιαφορία συγγενών και φίλων για την εξωτερική τους εμφάνιση, ακόμη και για την καθαριότητα τους.

Μόλις ολοκληρώνεται η Ταφή του Χριστού, φαίνεται να αποσύρεται εντελώς το ανδρικό στοιχείο. Η εξήγηση για το γεγονός αυτό πρέπει να αναζητηθεί, τόσο σε κοινωνικό όσο και σε ψυχολογικό επίπεδο. Ψυχολογικά, δεν είναι δύσκολο κανείς να συμπεράνει την ψυχική φόρτιση των γυναικών που, οπωσδήποτε, υπερτερεί έναντι «λογικών» μέσων προστασίας, τα οποία εξηγούν και την συμπεριφορά των ανδρών. Με πρωτοστατούσα την Παναγία, ως μητέρα του Ιησού, η ανάγκη των γυναικών να εκτονώσουν και να εκφράσουν την συναισθηματική τους φόρτιση, υπήρξε καταλυτική για τις αποφάσεις τους να βρεθουν κοντά στον **Μεγάλο Νεκρό,** έστω και κοντά στο σφραγισμένο μνημείο. Όσον αφορά το κοινωνικό μέρος, οι γυναίκες, προφανώς, αισθάνονται ότι ένα βασικό μέρος του νεκρικού τελετουργικού δεν έχει εκπληρωθεί όπως έπρεπε. Η ενέργειά τους να σπεύσουν με μύρα στον ήδη κλειστό τάφο δεν μπορεί να εξηγηθεί παρά μόνον βάσει της επιθυμίας τους να εκπληρώσουν το έργο της επάλειψης με μύρα, το οποίον, παραδοσιακά, τους ανήκει. Το πρωτόγνωρο του πράγματος και η αμηχανία τους περικλείεται στην φράση:

«Τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου;» (Μρκ, 16,3)

Τα ερωτήματα όμως δεν σταματούν εδώ: Κατά τους ερμηνευτές, όπως ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς στην ομιλία του στην Κυριακή των Μυροφόρων και ο Άγιος Δαμασκηνός ο Στουδίτης, Έλληνας λόγιος του 16ου αιώνα, σε ομώνυμο έργο του, δίνοντας εξήγηση για τις διαφορετικές περιγραφές της επισκέψεως των Μυροφόρων στο μνημείο, θεωρούν βέβαιον πως περισσότερες της μίας ομάδες Μυροφόρων έσπευσαν στον Τάφο, τον οποίον βρήκαν ανοιχτό, τους φρουρούς να έχουν εγκαταλείψει τη θέση τους και το σώμα του Διδασκάλου να λείπει. Το τι σκόπευαν να κάνουν είναι άγνωστο, αν και είναι αβέβαιο εάν είχαν κάποιο συγκεκριμένο σχέδιο.

Όσον αφορά την εξέλιξη των γεγονότων του μεγαλειώδους, του υπέρλαμπρου, αλλά και πέραν πάσης ανθρώπινης λογικής ξημερώματος, ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς συνδυάζει την υψηλότατη ευφυΐα του με την βαθύτατη ευσέβειά του. Συνδυάζοντας στο προαναφερθέν έργο του τα γεγονότα, καταλήγει πως η μόνη, η οποία υπήρξε μάρτυρας της Αναστάσεως και, έστω και αν δεν το αναφέρουν οι Ευαγγελιστές, είδε και μίλησε με τον Αναστάντα Χριστός και γεύθηκε την άρρητη χαρά της Αναστάσεως του Υιού της είναι η Θεομήτωρ, αυτή, που το Ευαγγέλιο του Ματθαίου ονομάζει «η άλλη Μαρία» (27, 61) και το **Ευαγγέλιο του Μάρκου,** όπου αναφέρεται ως η μητέρα του Ιωσή (15, 47), υιού του Ιωσήφ του Μνήστορος.

Αναμφίβολα, το συγκινητικότερο σημείο της ομιλίας του **Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά** στην Κυριακή των Μυροφόρων είναι η συνάντηση που (υποθέτει ο Άγιος

ότι) έγινε μεταξύ τής Παναγίας και του **Αρχαγγέλου Γαβριήλ.** Αυτός είναι ο Άγγελος, κατά τον Άγιο Γρηγόριο, ο οποίος ανήγγειλε το γεγονός της Αναστάσεως. Κατά τον Ιερό Πατέρα, μόνον η Παναγία είναι σε θέση να κατανοήσει απολύτως τα λεγόμενα των **Αγγέλων της Αναστάσεως** και να προσλάβει στο ανώτατο σημείο των ανθρώπινων δυνάμεων την Αναστάσιμη χαρά.

Παράλληλα, η σύνδεση με το γεγονός του **Ευαγγελισμού** είναι άμεση και πλέον η Θεομήτωρ είναι σε θέση να διαπιστώσει την επαλήθευση του χαρμόσυνου αγγέλματος της σωτηρίας του γένους των ανθρώπων, όπως την ήμερα εκείνη της φανερώσεως τού απ΄ αιώνος μυστηρίου. Ιδού πώς εκφράζει όχι μόνο τη χαρά της Παναγίας αλλά και τη χαρά την δική του, ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς:

*«Προφανώς δε ό ευαγγελιστής άγγελος ήταν αυτός ό ίδιος ό **Γαβριήλ.** Διότι μόλις την είδε να σπεύδει έτσι προς τον τάφο, αυτός πού παλιότερα της είχε πει, μη φόβου, Μαριάμ• έδρες γαρ χάριν παρά τω Θεώ, σπεύδει και τώρα και κατεβαίνει να πει και πάλι το ίδιο στην Αειπάρθενο και να της ευαγγελιστεί την εκ νεκρών άνάστασι εκείνου πού γεννήθηκε άσπορος από αυτήν να σήκωση τον λίθο, να επίδειξη κενό τον τάφο και τα εντάφια και έτσι να την διαβεβαίωση για την χαρμόσυνη είδηση. Διότι λέγει: αποκρίσεις ό άγγελος είπε ταίς γυναιξί• μη φοβήσθε υμάς• Ιησούν ζητείτε τον εσταυρωμένον; ήγέρθη• ίδε ό τόπος όπου εκείτο ό Κύριος. Δηλαδή με αλλά λόγια: Αν και βλέπετε τους φύλακες συγκλονισμένους από τον φόβο, εσείς όμως μη φοβήσθε. Διότι γνωρίζω ότι ζητείτε τον Ιησούν, πού σταυρώθηκε. Σηκώθηκε, δεν βρίσκεται εδώ. Διότι αυτός, όχι μόνο δεν κρατιέται από του αδη και του θανάτου και του τάφου τις κλειδαριές και τους μοχλούς και τις σφραγίδες, αλλά είναι και Κύριος ημών των αθανάτων και ουρανίων αγγέλων και μόνος αυτός είναι Κύριος του σύμπαντος. Διότι, λέγει, ίδετε τον τόπον οπού εκείτο ό Κύριος• και ταχύ πορευθείσαι είπατε τοις μαθηταίς αυτού ότι ηγέρθη από των νεκρών».*

Η κατάληξη της συγκεκριμένης ομιλίας είναι συγκλονιστική τόσο για το θεολογικό της βάθος όσο και για τις ηθικές της διαστάσεις: Ο Άγιος Γρηγόριος υπογραμμίζει μεν το μεγαλείο των θαυμαστών γεγονότων του ξημερώματος εκείνου, ούτε λίγο ούτε πολύ όμως, αφήνει να εννοηθεί ότι δεν τα θεωρεί πλέον αναγκαία. Διατυπώνει την θέση πώς τα θαύματα πλέον βρίσκονται μπροστά στα μάτια μας και είναι τα έργα όσων πίστεψαν και ρύθμισαν τη ζωή τους σύμφωνα με το Αναστάσιμο μήνυμα. Όπως αναφέρει, ζητούμενο δεν είναι μία νοητική πιστή, στηριγμένη έστω σε οράματα κι Αγγελικές εμφανίσεις. Ζητούμενο είναι η απαλλαγή από όλα εκείνα που δένουν χειροπόδαρα την ψυχή, σκορπίζουν τον νουν και εμποδίζουν τον άνθρωπο να γίνει όχι απλός μάρτυρας της **Αναστάσεως** αλλά μέτοχος μιας νέας, Αναστάσιμης ζωής, άφθαρτης, πλήρους, ενωμένης με τον

Αρχηγό της ζωής, τον **Ζωοδότη και Φώτοδότη Αναστάντα Κύριο.**

Πηγή: pemptousia.gr/ Επιμέλεια: Ηλίας Λιαμής, Σύμβουλος Ενότητας Πολιτισμού